

בס"ד אור ליום י"ד אדר ב' פורים דפרזים תשס"ג פה עיה"ק ירושלים תובב"א

לכבוד ידי"נ האברך הרה"ח ר' ... שליט"א

שלום וברכה וכל טוב סלה

הנה נזדמן עתה לפני מכתבך האחרון ואמרתי לנסות להתחיל לכתוב מכתב תשובה.

הנה מה שלא השיבותי עד עתה הוא הן מפני הטרדא וגם מפני תוכן השאלה, אם כי עצם השאלה הכללית אם ללכת לבחירות על פי חסידות ברסלב, אין צריך בושש, אבל פרטי השאלות שמסביב, כמפורט במכתבך, הוא קצת מסובך וקשה להשיב עליהם, מכל מקום אולי אנסה להשיב כפי אשר בלבי. ועד עתה לא נתנני לבי להשיב עליהם, כי לא היתה לי תשובה מוכנת כל כך וד"ל.

עדיין אף אחד לא השיב על דברי רשכבה"ג מהר"י ט"ב מסאטמר זצוק"ל

והנה, תחילה הרי יש לנו ספר מאיש קדוש ה"ה מהר"י ט"ב מסאטמר זצוק"ל, הלא הוא "ויואל משה", שמברר הדבר באר היטב בפרטי פרטיות, ועדיין אף אחד לא השיב עליהם, (וכן היה פשוט לדעת היראים המדקדקים בקלה כבחמורה שבקהלא קדישא דבירושלים). ואם זהו האמת, א"כ דעת רבינו הוא כך ותו לא מידי.

עדות נאמנה עלמנהיגי חסידי ברסלב בדור הקודם הגה"צ רבי אברהם שטערנארץ ותלמידו המובהק הגה"צ רבי גדליה קעניג זצוק"ל:

ואמרתי לספר למעלתו מה ששמעתי ממקור נאמן, שמורנו הרה"ח הישיש ר' אברהם שטערנהארץ ז"ל נכד מוהרנ"ת, והרב מטשעהרין (שהיה היום יום הלולא דיליה), והתגדל ממש אצל תלמידי מוהרנ"ת ז"ל, והיה גדול בתורה ובמעשים, והרה"ח ר' שמואל שפירא זצ"ל אמר עליו שכל הליקוטי מוהר"ן הוא אצלו בבחינת "שכל הנקנה" (בליקו"מ סי' כה), והיה בקי בע"פ בכל הליקוטי מוהר"ן וליקוטי הלכות וכו' וכו' - כשהיה כאן בבחירות הראשונות, טרם שמע דעת הרבנים בענין הבחירות, אמר מעצמו שכפי הבנתו בספרי רבינו אין להשתתף בבחירות (לשלטון הכופר).

אלא שרבו עליו אנשים שהסיתוהו ואמרו לו שהרבנים ציוו לבחור, וניסת והלך, אבל אחר כך כשנתוודע לו שהרבנים של העדה החרדית אסרו את

הבחירות, חרה לו עד מאד על שנתפתה והלך לבחור, ואכן בבחירות השניות שאחר כך לא הלך לבחור. ומורי חמי ז"ל [נהגה"צ רבי גדליה קעניג זצוק"ל מייסד ומנהיג קהילת חסידי ברסלב בצפת תו"ת], שהיה תלמידו המובהק, [וכל מעשיו נהג כפי שקיבל מרבו מובהק הנ"ל] לא הלך אף פעם לבחור. [וזה עוד ראייה ברורה שכך היתה דעתו של הגה"צ רבי אברהם זצוק"ל]

ובאמת שבליקוטי הלכות רואים גודל החריפות נגד הכופרים, ושצריך להתבדל ולהתרחק מהם מאד, וזה היה בנוגע להמשכילים דאז, ומה נשתנה היום כשמדובר על שלטון כופר ומורד בה' ובתורתו, והם תוצאה של המשכילים דאז כידוע.

החרדים שהשתתפו אתם זה קירר את ההמון

ובאמת אם לא היו החרדים משתתפים מלכתחילה עמהם, היה אז הדבר פשוט בעיני כל, שכולם היו מסתכלים עליהם באותה הסתכלות שהסתכל מוהרנ"ת ז"ל על הכופרים דאז. אלא שע"י שהחרדים נכנסו והשתתפו אתם ביחד זה קירר את הדבר, עד שנכנסו ספיקות בלבות בני אדם על כל עצם הענין של הציונים הרשעים, הכופרים ומורדים, ורוצים לבטל את כל התורה מישראל רחמנא ליצלן, ומסתכלים על זה בקרירות בלי שום כאב ומכאוב על חילול שם שמים כזה שלא היה לעולמים. וכמו שיש אומרים: מה זה שייך אלינו.

וכי לא אנחנו בנים לאבינו שבשמים??

ולא איכפת לנו ח"ו צערו ובזיונו כביכול??

ואני שואל, וכי לא אנחנו בנים לאבינו שבשמים, ולא איכפת לנו ח"ו צערו ובזיונו כביכול, וכי מי שרוצה לקיים מה שכתוב [ליקו"מ א'] בסי' ו' "להרבות בכבוד המקום", ושוקד על זה באמת - שרוצה שיתרבה כבודו יתברך בעולם, וכי לא כואב לו כשרואה בזיון כבודו באופן כזה.

מה שאתה כותב שיש חלק מהחרדים שנוהגים בזה איסור ויש להיפך, וכן אצל אנ"ש יש כאלה וכאלה. הנה תחילה צריך לדעת, שכל אלה שאוסרים את הבחירות הם כולם מטעם אחד כאמור למעלה, אבל אלה שכן מתירים את הבחירות יש ביניהם טעמים שונים ומשונים, ובפרט המון העם בין בכלל והן אצל אנ"ש לא יודעים ולא מבינים כלל בעצם הענין.

ואצל הרוב, עיקר הטעם שלהם הוא משום שהקנאים אומרים כך ומסתמא צריך להיות להיפך, או פשוט שכך נוח יותר כמובן. ומה שגם בין רבנים וגדולים יש דעות לכאן ולכאן, קשה להכנס בזה, וכך היה תמיד, כמו למשל במחלוקת הידועה בענין מצות מכונה וכיוצא.

כל זה כשמדובר ברבנים גדולים מיוחדים ידועי שם, אבל כל השאר אע"פ שמכונים בשם רבנים ורביים, אין שום נפק"מ, כי כל אחד נמשך לסביבתו וגדולים שלו, ולא שייך להביאם למנין כלל. ואם נספור רק את הרבנים הגדולים שיש להם דעה משלהם, איני יודע מי ירבה על מי.

אתה כותב שבשנים האחרונות נהיה מזה 'באלאגן' בברסלב, פאשקווילים וחברות לכאן ולכאן וכו' וכו', ואתה שואל בזה הלשון: **האם כך צריך להיות בברסלב, האם הענין של הבחירות שייך לעניני רבינו ז"ל ולעניני חסידות ברסלב או שזה לא שייך בכלל, האם צריך לדבר מזה בשמועסן וכו', ע"כ.**

אני רואה בלבול וערבוב דברים בשאלתך, כי אם השאלה היא האם צריך להיות באלאגאן עם פאשקווילים וחברות מכאן ומכאן וכו', התשובה על זה, ודאי לא! אבל אתה כורך יחד עם זה עוד שאלה, האם הענין של הבחירות שייך לרבינו ז"ל ולעניני חסידות ברסלב. (בינתיים עד כאן) אני חושב שכבר ענית על זה בדברי הנזכרים למעלה, ודאי שענין רבינו וחסידות ברסלב הוא "אמונה" ורצון הבורא ית"ש, ולהתרחק מרשעים וכופרים, ולהרבות בכבוד ה' ולא להיפך, שיכאב הלב על הצלחת הרשעים, כמו שאנו רואים בליקוטי הלכות בנוגע למשכילים (אבות הציונים). ורבינו ז"ל אמר למוהרנ"ת שכשמגיע לעניני אמונה 'זאל ער צושפרייטן די פען'א', ואדרבה, אצל רבינו ענין האמונה הוא שורש ועיקר גדול, וכמעט שכל הליקוטי מוהר"ן ושיחות הר"ן וליקוטי הלכות מלא מזה.

עדות על זקני חסידי ברסלב מהדור הקודם

... ידוע כי הרבה גדולי אנ"ש... היו נגד כל ענין המדינה והבחירות באופן קיצוני, כמו ר' **שמואל שפירא** ...

וכן ר' **שלמה וקסלר** זצ"ל היה קנאי בחריפות גדולה מאוד כידוע. וכן זקנד ר' **בנימין זאב חשין** זצ"ל ועוד.

וראוי להזכיר את אחד מגדולי העובדים באומאן, הלא הוא ר' **געצע [ליובאוונע]** זצ"ל, ראיתי את מכתבו שכתב ל"הרב הראשי" הראשון בארץ

^א תרגום: שירחיב את כתיבתו

ישראל - ומשם רואים שהיה ר' געצע גדול ומופלג בתורה, גם בעל הבנה עמוקה ומקיפה בליקוטי מוהר"ן ובחסידות הכללית. - ובמכתבו הוא כותב על הציונים "הידיים ידי עשיו", ומזכיר שם את ענין הגי' שבועות. וכותב שם להרב הנ"ל, שאם הוא נוטה לציונות אינו רוצה לדבר עמו כלל (איני זוכר עתה את הביטוי שכתב על זה, אבל המובן אני זוכר שהציונות פסולה לגמרי בהחלט. ומה נשתנה היום ששעתם מצלחת).

והלא ידוע שר' לוי יצחק [בנדר] בתחילה הלך לבחירות כי בא מרוסיא לכאן אחר הקמת המדינה, שכבר היה הבלבול הגדול, וגם מצד משפחתו וכו', אבל לבסוף הכיר האמת והבין בתוקף שאין ללכת לבחירות.

ידידו דורש שלומו וטובתו כל הימים

ש. משה קרמר